

ŽELJKO MRŠIĆ*, DAVOR POSILOVIĆ**, MARIJAN ŠANTEK***

Procesuiranje prekršaja primjenom načela oportuniteta i sklapanjem sporazuma između policije i počinitelja prekršaja o sankciji i mjerama

Sažetak

Članak sadrži neke slučajeve primjene načela oportuniteta i analizu sporazumijevanja ovlaštenog tužitelja i počinitelja prekršaja o sankciji. Razmatraju se činjenice o kojima ovisi primjena više različitih vrsta oportuniteta kao načina procesuiranja prekršaja kojim se ne pokreće prekršajni postupak te se analiziraju činjenice o kojima ovisi sklapanje sporazuma o sankciji kao načinu procesuiranja prekršaja s obilježjima pokretanja prekršajnog postupka. Pojašnjavaju se pravila i olakotne okolnosti za ublažavanje novčane kazne te navode primjeri situacija za odabir između oportuniteta, sklapanja sporazuma, prekršajnog naloga i optužnog prijedloga.

***Ključne riječi:** oportunitet, sporazum, krajnja nužda, sila, prijetnja.*

UVOD

Nema nikakve sumnje da se prekršajna problematika sve više usložnjava i dobiva na važnosti, o čemu najbolje govore brojne novele Prekršajnog zakona (PZ), među kojima se posebno ističe novela iz 2013. (NN 39/13), kojom se u to područje uvode neki novi/stari institu-

* dr. sc. Željko Mršić, profesor visoke škole na Visokoj policijskoj školi u Zagrebu.

** Davor Posilović, univ. spec. crim., načelnik Sektora policije PU zagrebačke.

*** Marijan Šantek, dipl. iur., voditelj Odjela za stručno usavršavanje, Služba za javni red PU zagrebačke.

Rad zaokružuje temu svih načina procesuiranja prekršaja i svojevrstan je nastavak rada istih autora pod naslovom "Načini procesuiranja prekršaja u RH", prezentiranog na III. Međunarodnoj znanstveno-stručnoj konferenciji Međunarodnoga kriminalističkog udruženja i objavljenog u internetskom časopisu Kriminalistička teorija i praksa broj 7/2018.

ti i pojmovi. Njome se, među ostalim, uvodi pojam beznačajnog prekršaja, uvodi se, odnosno naglašava načelo oportuniteta te mogućnost "pregovaranja" između ovlaštenog tužitelja i počinitelja prekršaja. Tako PZ u čl. 24.a, definirajući beznačajan prekršaj, kaže da nema prekršaja – iako su ostvarena njegova bitna obilježja – ako je stupanj ugrožavanja ili povrede javnog poretka, društvene discipline i društvenih vrijednosti neznatan te ne postoji potreba da počinitelj bude kažnjen. Za razliku od te situacije, ovlašteni tužitelj može ne pokrenuti prekršajni postupak (primijeniti načelo oportuniteta) – iako postoji sumnja da je počinjen prekršaj – ako su za to ispunjeni određeni posebni uvjeti (iz čl. 109.b i čl. 109.c PZ-a). Isto tako, uvedena je mogućnost da nakon što počinitelju prekršaja bude uručena obavijest o pravima iz članka 109.a st. 1. PZ-a, ovlašteni tužitelj i počinitelj prekršaja mogu pregovarati o uvjetima priznavanja krivnje te o sankciji i mjerama. Posljednjim dvjema situacijama baviti ćemo se u nastavku rada. Pritom ćemo se, u prvom redu, orijentirati na postupanje policije i primjere vezane za policijsko postupanje, ali nema nikakve sumnje da bi na istovjetan način trebali postupati i drugi ovlašteni tužitelji.

1. PROCESUIRANJE PREKRŠAJA PRIMJENOM NAČELA OPORUNITETA

Policija, kao i drugi ovlašteni tužitelji, može ne pokrenuti prekršajni postupak, to jest primijeniti načelo oportuniteta:

- u situacijama za koje bi se u prekršajnoj referadi u policijskoj postaji mogao izdati prekršajni nalog ili obavezni prekršajni nalog, prije nego što se taj nalog uredno uruči počinitelju prekršaja
- u situaciji za naplatu novčane kazne po čl. 245. st. 3. Prekršajnog zakona, kada počinitelj nije zatečen na mjestu počinjenja prekršaja te mu se iz policijske postaje dostavlja obavijest o počinjenom prekršaju; kad počinitelj u takvoj situaciji ne plati novčanu kaznu, u policijskoj bi se postaji mogao izdati obavezni prekršajni nalog
- u situaciji u kojoj bi se mogao podnijeti **optužni prijedlog**, prije uredne dostave optužnog prijedloga prekršajnom sudu.

Oportunitet se ne može primijeniti u situaciji kad policijski službenik:

- izda obavezni ili opći prekršajni nalog na terenu
- naplati novčanu kaznu na mjestu počinjenja prekršaja
- kada se prekršajni nalog ili obavezni prekršajni nalog, koji su izdani u policijskoj postaji, uredno uruče okrivljeniku
- nakon uredne dostave optužnog prijedloga na prekršajni sud.

1.1. Bezuvjetni oportunitet iz čl. 109.b st. 1., u vezi s čl. 38. PZ-a

Temeljem čl. 109.b st. 1. PZ-a, policija ima ovlast ne pokrenuti prekršajni postupak, to jest primijeniti oportunitet – iako postoji sumnja da je počinjen prekršaj – ako je s obzirom na okolnosti vjerojatno da će se u prekršajnom postupku protiv počinitelja primijeniti članak 38. Prekršajnog zakona o oslobođenju od kazne (vidi tablicu 1).

Tablica 1: Oslobodenje od kazne po čl. 38. PZ-a

Temeljem čl. 38. st. 1. PZ-a prekršajni sud oslobodit će počinitelja kazne kada PZ to izričito propisuje:	Temeljem čl. 38. st. 2. PZ-a sud može osloboditi počinitelja kazne:
kad je prekršaj počinio u krajnjoj nuždi iz čl. 19. st. 2. PZ-a	kad ga posljedice prekršaja tako pogađaju da je njegovo kažnjavanje nepotrebno radi ostvarenja svrhe kažnjavanja
kad je prekršaj počinio pod djelovanjem sile iz čl. 20. st. 2. PZ-a	kad je otklonio ili umanjio posljedice prekršaja ili naknadio štetu
i/ili kad je prekršaj počinio pod djelovanjem prijetnje iz čl. 20. st. 2. PZ-a.	ili je platio, odnosno ispunio propisanu obvezu zbog čijeg je neplaćanja, odnosno neispunjenja pokrenut prekršajni postupak
	kad se pomirio s oštećenikom i naknadio štetu.

1.2. Primjena bezuvjetnog oportuniteta temeljem krajnje nužde iz čl. 19. st. 2. PZ-a

Kada policija utvrdi da je počinitelj počinio prekršaj kako bi od sebe ili drugoga otklonio istodobnu ili izravno dolazeću *neskrivljenu* opasnost koja se na drugi način nije mogla otkloniti, a pritom je učinjeno zlo **jednako** onom koje je prijetilo (situacija krajnje nužde iz čl. 19. st. 2. PZ-a) – policija ima ovlast ne pokrenuti prekršajni postupak protiv počinitelja prekršaja, to jest primijeniti oportunitet, ako je s obzirom na okolnosti vjerojatno da bi prekršajni sud u prekršajnom postupku oslobodio počinitelja kazne temeljem krajnje nužde iz čl. 19. st. 2. PZ-a. Krajnja nužda obuhvaća one životne situacije u kojima se dobro koje je u opasnosti štiti žrtvovanjem tuđeg dobra (može biti riječ i o dobrima iste osobe), pri čemu se otklanjanjem opasnosti ostvaruju obilježja određenoga prekršajnog djela.¹

¹ Krajnjom nuždom mogu se štititi različita pravna dobra određene osobe – od života, tijela i zdravlja do imovine. Izvori krajnje nužde jesu opasnosti prouzročene ljudskom radnjom, djelovanjem životinja ili prirodnih pojava (požar, poplava, potres...), s time što te djelatnosti, ponašanja ili pojave nisu protupravne. Počinitelj prekršaja u otklanjanju opasnosti mora se opredijeliti između dva zla. Kod krajnje nužde u konflikt je uvučeno nesudjelujuće (oštećeno ili uništeno) dobro. Krajnjoj nuždi svojstvena je razmjernost pravnih dobara. Krajnja nužda jest razlog za oslobađanje od kazne ako je učinjeno zlo **jednako** onom koje je prijetilo. Sama vrijednost pojedinog dobra ponekad ne može biti jedino mjerilo za razmjernost pravnih dobara. Tu se kao važan kriterij uzima nadoknadivost ili nenadoknadivost dobara. Sastojci krajnje nužde jesu opasnost i otklanjanje te opasnosti. Stvarna opasnost koja je nastala i traje, kao bitna pretpostavka postojanja krajnje nužde, jest izvanredna situacija u kojoj po općem iskustvenom znanju svakog časa može nastupiti povreda nekog zakonom zaštićenoga pravnog dobra. Opasnost kao osnova za radnju krajnje nužde ne smije biti skrivljena: počinitelj je ne smije sam izazvati, ne smije ju sam isprovocirati (primjerice namjerno dražiti psa da ga može ubiti kada ga napadne). Otklanjanje opasnosti aktivnost je spašavanja pravnog dobra ugroženog opasnošću. Tom se aktivnošću ostvaruju obilježja prekršaja na štetu pravnog dobra koje nije ugroženo. Jedna od pretpostavki postojanja krajnje nužde jest da se opasnost nije mogla na drugi način otkloniti. To nalaže počinitelju da prije krajnje nužde nastoji iskoristiti drugo, blaže učinkovito sredstvo ili način u otklanjanju opasnosti, odnosno da nastoji spasiti ugroženo dobro bez povređivanja tuđeg dobra. Kod krajnje nužde osoba je dužna pobjeći ako bi time otklonila opasnost od oštećenja ili uništenja tuđega pravnog dobra. Za postojanje krajnje nužde počinitelj mora imati svijest i volju da postupa baš zbog otklanjanja opasnosti. Nema krajnje nužde ako je

Primjer 1. Pružanje pomoći u nuždi. Svaka fizička osoba ovlaštena je otkloniti opasnost ne samo od svojega nego i od tuđega ugroženog dobra. Osoba A prolazi javnom površinom i primijeti jako pijanu osobu B kako tetura te joj prijeti opasnost da upadne u rupu nastalu zbog radova. Na usmeno upozorenje s udaljenosti osoba B ne reagira. Osoba A priskoči osobi B u pomoć u zadnji čas tako što prema njoj primijeni fizičku snagu. Nije bilo izgledne druge učinkovite pomoći sa strane, pa je to s obzirom na okolnosti bio jedini način da spasi osobu B od pada u rupu. Osoba A imala je svijest i volju pružiti pomoć u nuždi, no pritom je ozlijedila osobu B. Ako je ozljeda koju je zadobila osoba B manja od ozljede koja joj je prijetila – nema prekršaja; no ako je učinjeno zlo jednako onom koje je prijetilo, osoba A počinila je prekršaj iz čl. 13. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira (ZPPJRM) (remećenje javnog reda i mira na drugi način) uzevši u obzir i to da je događaj uznemirio slučajne prolaznike, koji su zatražili intervenciju policije (nije riječ o namjeri počinjenja prekršaja, nego o namjeri spašavanja tuđeg dobra, pa nema tučnjave). U toj situaciji policija ima ovlast primijeniti oportunitet, to jest ne pokrenuti prekršajni postupak protiv počinitelja prekršaja jer je vjerojatno da bi sud primjenjujući odredbu o krajnjoj nuždi iz čl. 19. st. 2. PZ-a počinitelja prekršaja oslobodio kazne.

Primjer 2. Dva mužjaka psa u šetnji po javnoj površini sa svojim vlasnicima slučajno naiđu na kuju koja se tjera te jedan mužjak napadne drugog mužjaka. Vlasnici pasa bezuspješno pokušavaju razdvojiti pse povlačenjem za povodce i ogrlice. Uto dotrči slučajni prolaznik i udarajući psa nogama odbije napad jačeg psa, koji je dotad gušio slabijeg psa ugrizom za vrat. Napad se mogao odbiti na blaži način, tako da se povodac omota oko vrata psa napadača i pritom načini omča, a zatim se pas podigne s tla povodcem. Naime, kad pas ostane bez zraka – prestane gristi. Međutim, vlasnici pasa nisu htjeli dati povodce. Napad se također mogao odbiti na blaži način paprenim sprejom ili električnim šokerom, ali ga nitko nije imao uza se. Prolaznik je imao svijest i volju pružiti pomoć u nuždi.² Radnjom otklanjanja opasnosti ostvaren je prekršaj iz čl. 30. ZPPJRM-a – zlostavljanje životinje ili na drugi način loše postupanje sa životinjom, ako je učinjeno zlo psu napadaču jednako zlu koje je prijetilo napadnutom psu, uzevši u obzir i to da je događaj uznemirio slučajne prolaznike, koji su zatražili intervenciju policije. U toj situaciji policija ima ovlast primijeniti oportunitet, to jest ne pokrenuti prekršajni postupak protiv počinitelja prekršaja, jer bi sud primjenjujući odredbu o krajnjoj nuždi iz čl. 19. st. 2. PZ-a počinitelja prekršaja vjerojatno oslobodio kazne.

Primjer 3. Situacija u kojoj je za uspješno odbijanje stvarno postojećeg napada nužno ugrožavanje ili povređivanje pravnih dobara trećih, nesudjelujućih osoba. U ugostiteljskom objektu osoba B zamoli osobu A – neznanca – da joj da jednu cigaretu. Osoba A kaže da nema cigaretu, a osoba B na to ustvrdi da laže i napadne je fizički, udarivši je rukom i nogom (osoba A nije skrivila napad na sebe). Napadnuta osoba pokuša izaći iz lokala, s obzirom na to da je starija, sporija, fizički slabija i sigurno bi tijekom nužne obrane bila fizički svladana te tjelesno još više ozlijeđena. Napadač je slijedi prema izlazu i opet pokuša udariti. Napadnuti

počinitelju motiv bio nanošenje štete nesudjelujućem dobru treće osobe zbog njihova neprijateljstva. Kada počinitelj djela u krajnjoj nuždi čini zlo jednako onom koje je njemu prijetilo, žrtva ima pravo na nužnu obranu jer počinitelj u krajnjoj nuždi čini prekršaj, protupravno djelo. Š. Pavlović: *Beznačajno kazneno djelo, nužna obrana i krajnja nužda u hrvatskom kaznenom pravu*, Organizator, Zagreb, 2006., str. 145–170 i P. Veić: *Prekršajni zakon*, Dušević i Kršovnik d.o.o., Rijeka, 2013., str. 34–37.

² U opisanom slučaju ne može se govoriti o pružanju nužne pomoći kao vrsti nužne obrane jer nije riječ o napadu čovjeka.

se izmakne i okrene prema izlazu te iskoristi priliku – iznenada uhvati osobu C, koja je u tom trenutku ušla u lokal, i odgurne je prema napadaču te osobe B i C padnu na pod. To osobi A omogućuje da pobjegne s mjesta događaja. Nitko od ostalih gostiju lokala nije htio priskočiti u pomoć osobi A. Osoba A nije kod sebe i oko sebe imala sredstvo pogodno za obranu te se nije imala kamo skloniti od napada. Djelovanje osobe A prema osobi C u okolnostima slučaja bilo je jedini učinkovit način postupanja. Osoba A imala je svijest i volju spasiti sebe žrtvovanjem nesudjelujuće osobe C (do ulaska u lokal osoba C nije imala nikakve veze s događajem). Osoba A prema okrivljeniku B postupala je u nužnoj obrani, a prema oštećeniku C u tzv. prostornom ekstenzivnom prekoracanju nužne obrane na koju se mogu primijeniti pravila o krajnjoj nuždi. Ako je učinjeno zlo osobi C jednako onom koje je prijetilo osobi A, ta je osoba počinila prekršaj iz čl. 13. ZPPJRM-a – remećenje javnog reda i mira na drugi način (nije tučnjava jer je riječ o radnji iz krajnje nužde, a ne o radnji s namjerom tučnjave), uzimajući u obzir i to da se sve odvijalo pred zaposlenicima i gostima lokala, koji su zatražili intervenciju policije.³ U toj situaciji policija ima ovlast primijeniti oportunitet, to jest ne pokrenuti prekršajni postupak protiv počinitelja prekršaja, jer bi sud primjenjujući odredbu o krajnjoj nuždi iz čl. 19. st. 2. PZ-a počinitelja prekršaja vjerojatno oslobodio kazne. U opisanim slučajevima riječ je o prekršajima s elementima nasilja, a kada je u njima oštećena fizička osoba, za primjenu oportuniteta potrebno je pribaviti pisanu izjavu o pristanku oštećenika da se protiv počinitelja prekršaja ne pokrene prekršajni postupak.⁴ Bez te izjave nema primjene oportuniteta.

1.3. Primjena bezuvjetnog oportuniteta temeljem sile i prijetnje iz čl. 20. st. 2. PZ-a

Kada policija utvrdi da je počinitelj počinio prekršaj pod djelovanjem sile kojoj se moglo odoljeti (psihičke sile, *vis compulsiva*) ili pod djelovanjem prijetnje, ovlaštena je ne pokrenuti prekršajni postupak protiv počinitelja prekršaja. Dakle, policija ima ovlast primijeniti oportunitet ako je s obzirom na okolnosti vjerojatno da bi prekršajni sud u prekršajnom postupku oslobodio počinitelja kazne temeljem sile ili prijetnje iz čl. 20. st. 2. PZ-a, kada su ispunjeni uvjeti za krajnju nuždu iz čl. 19. st. 2. PZ-a: da je počinitelj prekršaja od sebe ili drugoga otklanjao istodobnu ili izravno dolazeću neskrivljenu opasnost koja se na drugi način nije mogla otkloniti, pri čemu su se radnjom otklanjanja opasnosti ostvarila obilježja određenoga prekršajnog djela, a učinjeno zlo **jednako** je onom koje je prijetilo.⁵

³ Usporedi sa slučajem iz sudske prakse Vrhovnog suda RH, I Kž-960/02-5, od 12. 10. 2005.

⁴ Pribavljanje te izjave, kao uvjet za primjenu oportuniteta, propisano je čl. 109.b st. 3. PZ-a, ali samo ako je prekršajem s elementima nasilja oštećena fizička osoba. Kod prekršaja bez elemenata nasilja nije potrebna.

⁵ Prema intenzitetu, sila može biti neodoljiva i odoljiva. **Neodoljiva sila** najčešće je uporaba fizičke snage protiv neke osobe zbog čega je ona primorana nešto činiti, ne činiti ili trpjeti. Sila je takva intenziteta da osobu prema kojoj se primjenjuje potpuno sprečava u donošenju autonomne odluke – nije u mogućnosti postupati u skladu sa svojom voljom ili je prisiljena postupati u suprotnosti sa svojom voljom. Snaga djelovanja neodoljive sile mora biti jača od otpora koji može pružiti osoba prema kojoj se primjenjuje – da joj se ona prema svojim tjelesnim sposobnostima i mogućnostima u vrijeme uporabe ne može oduprijeti, odnosno da je ne može otkloniti ili svladati. Primjena apsolutne sile najčešće onemogućava osobi prema kojoj je primijenjena one tjelesne pokrete i postupanje koje ona želi. To se prije svega odnosi na situaciju kada je žrtva vezana, zaključana u drugoj prostoriji, onesviještena, omamljena upotrebom paprenog spreja, alkohola, sedativa, droge – omamljujućih sredstava ili, primjerice, električnim šokerom radi onemogućavanja pružanja otpora. Osoba prema kojoj je upotrijebljena neodoljiva sila može imati ulogu sredstva počinjenja prekršaja,

Primjer. Dana 4. lipnja 2017. u gostionici "Kod Gabreka" u Zagrebu, Škrkčeva 11, muškarac A uđe u WC i tamo ničim izazvan zavrne ruku muškarcu B, pritisne ga uza zid i ozbiljno zaprijeti da će ga fizički zlostaviti⁶ ako ne učini ono što mu on naredi. Muškarac B odluči postupiti kako mu je muškarac A rekao te priđe ženskoj osobi C – punoljetnoj gošći u tom ugostiteljskom objektu – ošamari je i pljune joj u lice te tako počinu prekršaj osobito drskog ponašanja na javnom mjestu iz čl. 6. ZPPJRM-a, koji je bio iznuden silom i prijetnjom muškarca A.

U opisanom slučaju zlo koje je prijetilo jednako je zlu koje je učinjeno s obzirom na to da sve opisane radnje muškarca A i muškarca B pripadaju radnjama zlostavljanja i vrijeđanja bez tjelesnih ozljeda⁷. Postojala je realna mogućnost da izgređnik A ostvari prijetnju zlostav-

ali ona sama taj prekršaj ne čini jer nema volju da počinu taj prekršaj. Kod neodoljive sile nema radnje pa nema ni prekršaja, a onda slijedom toga nema ni primjene oportuniteta. **Kod psihičke sile – odoljive sile (vis compulsiva)** – može biti riječi o fizičkoj sili prema osobi čije djelovanje nije takvo da isključuje mogućnost odlučivanja osobe prema kojoj se primjenjuje ili o takvoj prisili koja je usmjerena na slamanje volje (nije riječ o neposrednoj fizičkoj sili na osobu), tako da se osoba sama odluči na prekršaj, uključujući i prijetnju. Primjer kaznenog djela prisile prema pravosudnom dužnosniku: počinitelj je svakodnevno parkirao svoj automobil ispred zgrade suda, sjedio u njemu i čekao da izađe sutkinja koju je zatim pratio slijedeći je svojim osobnim automobilom kako bi je prisilio na donošenje određene odluke. Osoba prema kojoj je primijenjena psihička sila može donositi odluke, ali su te odluke iznuđene. Sila je po svom sadržaju i intenzitetu takva da je u psihičkoj sferi osobe prema kojoj je uporabljena prouzročila blokadu motivacije za otpor. Nije relevantno koji su njeni emotivni ili racionalni razlozi za odustajanje od otpora, već da kod počinitelja postoji namjera za djelovanjem psihičke sile i da je ona kod osobe prema kojoj je uporabljena postigla željeni učinak.

Prijetnja označava svaku radnju kojom se žrtvi nagovještava neko zlo radi utjecaja na njezinu volju. Prijetnja se razlikuje od druge psihičke sile po tome što se stavlja u izgled, nagovještava, a kod druge psihičke sile zlo se primjenjuje. Prijetnja mora biti ozbiljna, protupravna, aktualna, neotklonjiva. Nema prekršaja ako se uporaba sile ili prijetnje temelji na nekoj pravnoj osnovi. **Protupravnost** prijetnje – ako nema pravne osnove za silu i prijetnju. **Ozbiljnost** prijetnje – postoji realna mogućnost da bude ostvarena i da je osoba kojoj se prijeti shvati ozbiljno, bez obzira na to ima li osoba koja prijeti ozbiljno (stvarnu) namjeru da prijetnju realizira i je li uopće moguće da je ostvari. **Neotklonjivost** prijetnje znači da je oštećeni nije mogao u danim okolnostima otkloniti na drugi način (npr. pozivanjem u pomoć, prijavljivanjem osobe koja prijeti, primjenom nužne obrane, bijegom i sl.) već samo počinjenjem djela. Prijetnja je **sadašnja (istovremena, aktualna)** kada zlo neposredno dolazi, kada će pogoditi osobu u sadašnjosti ili bliskoj budućnosti. Nema prijetnje ako se zlo treba dogoditi u dalekoj budućnosti jer ona time gubi realni značaj pa samim tim i učinak pritiska na volju. Prijetiti se može priopćavanjem prijetjećeg sadržaja i/ili poduzimanjem stvarne radnje: posezanjem za određenim sredstvom, uporabom nekog sredstva radi upozorenja na izravnu uporabu prema određenoj osobi ili primjenom tog sredstva prema objektu kao prethodnom radnjom upozorenja. Šime Pavlović, *Kazneno pravo: Beznačajno kazneno djelo, nužna obrana i krajnja nužda u hrvatskom kaznenom pravu*, Organizator, Zagreb, 2006, str. 171–173; Petar Veić: *Prekršajni zakon*, Dušević i Kršovnik, Rijeka, 2013, str. 37–39; Izostanak ustrašenosti ili uznemirenosti kod policajca kojem je ozbiljna prijetnja upućena, a sve kao rezultat eventualne njegove osobne hrabrosti, ne dovodi u pitanje opstojnost kaznenog djela prijetnje (Odluka VSRH br. I Kž 232/06-5.). H. Filipović: *Policijски službenici kao žrtve prekršaja omalovažavanja i vrijeđanja policijskih službenika*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 22, broj 1/2015, str. 243–277.

⁶ Primjeri zlostavljanja iz prakse: veće tjelesne neugodnosti bez ozljeđivanja, blaži oblici fizičkog i psihičkog nasilja bez znatnijeg narušavanja zdravlja, izazivanje bolova, maltretiranje, ponižavanje – zlonamjerno povređivanje ugleda i dostojanstva osobe, izlaganje hladnoći, izlaganje vrućini, polijevanje vodom, povlačenje za kosu ili nos, zavrtnanje ruke, gaženje po stopalima, formiranje kruga oko oštećenika i guranje od počinitelja do počinitelja, polijevanje mokraćom, nasilno ulaženje u lokal i guranje stolova prema oštećeniku, šamaranje, pljuvanje.

⁷ M. Škorić, D. Rittossa: *Nova kaznena djela nasilja u Kaznenom zakonu*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo

ljanjem, s obzirom na to da je fizički puno snažniji od muškarca B. I zavrtnje ruke s pritiskanjem muškarca B uza zid upućuje na to da je prijetnja bila ozbiljna. Prijetnja je bila neotklonjiva s obzirom na to da nije bilo gostiju u ugostiteljskom objektu kojima bi se muškarac B mogao obratiti za pomoć. Konobarica i gošća C ne bi mu mogle pomoći jer nije bilo vremena za objašnjavanje s obzirom na prisutnost muškarca A na mjestu događaja. Muškarcu B bijeg je bio onemogućen jer je osoba A stala na izlazna vrata lokala, a WC je imao male prozore kroz koje se muškarac B ne bi mogao provući; drugih izlaza nije bilo. Fizičko suprotstavljanje u nužnoj obrani ili uz pomoć predmeta iz okoline ne samo da nije jamčilo uspjeh nego bi muškarac A vjerojatno izudarao muškarca B, s obzirom na to da je fizički snažniji i jer je u kvartu poznat kao nasilnik koji je i prije činio takve izgrede na javnim mjestima. Muškarac B nije kod sebe imao sredstvo pogodno za obranu. Prijetnja je imala obilježje aktualnosti s obzirom na to da je nasilnik A bio u blizini muškarca B i imao mogućnost odmah ostvariti prijetnju te je svojim ponašanjem (stajanjem kod izlaza) pokazivao namjeru da ostvari prijetnju. Nasilnika A na uporabu sile i prijetnje prema muškarcu B motiviralo je odbijanje površne poznanice – gošće C – da se bolje upoznaju. Muškarac B nije skrivio situaciju opasnosti jer ničim nije izazvao muškarca A, nego se slučajno zatekao na pogrešnom mjestu u pogrešno vrijeme. Počinjenjem prekršaja muškarac B otklonio je od sebe opasnost, koja je prijetila od muškarca A, s obzirom na to da ga je na verbalni upit muškarac A pustio da se udalji iz lokala.

Prema mišljenju autora, razina kriminalne supstancije u ponašanju osobe B i osobe A ne doseže razinu kaznenog djela nasilničkog ponašanja iz čl. 323.a Kaznenog zakona (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15) jer osoba C nije dovedena u ponižavajući položaj, to jest u stanje bespomoćnosti ili stanje koje izaziva sažaljenje; radnja prekršaja kratko je trajala i osim gošće C nije bilo drugih gostiju u ugostiteljskom objektu u trenutku izvršenja prekršaja. Prema mišljenju autora, razina neprava u ponašanju nasilnika A ne doseže ni razinu kaznenog djela prisile iz čl. 138. KZ-a jer je riječ o blažem zlostavljanju (zavrtnje ruke i pritiskanje uza zid te prijetnja zlostavljanjem), a i to se kazneno djelo u opisanom slučaju progoni po privatnoj tužbi.

U toj situaciji (sve ostaje u sferi prekršajne problematike) policija ima ovlast primijeniti oportunitet, to jest ne pokrenuti prekršajni postupak protiv počinitelja prekršaja – muškarca B – jer bi prekršajni sud primjenjujući odredbu o sili i prijetnji iz čl. 20. st. 2. PZ-a (s obzirom na to da su ispunjeni uvjeti za krajnju nuždu iz čl. 19. st. 2. PZ-a) počinitelja prekršaja vjerojatno oslobodio kazne.

Posredno počiniteljstvo postoji onda kada netko čini prekršaj putem druge osobe (drugom se osobom koristi kao sredstvom). U opisanom primjeru muškarac A počinio je prekršaj putem muškarca B, kojim se koristio kao sredstvom. Glavni počinitelj – muškarac A (posredni počinitelj) – imao je vlast nad voljom muškarca B (neposrednim počiniteljem), što je ostvario silom i prijetnjom. Stoga će policija protiv muškarca A (posrednog počinitelja) u opisanom slučaju podnijeti optužni prijedlog zbog počinjenja prekršaja osobito drskog ponašanja iz čl. 6. ZPPJRM-a, a neposrednog počinitelja – muškarca B – može navesti u optužnom prijedlogu kao potencijalnog svjedoka, s obzirom na to da protiv njega nije pokrenula prekršajni postupak primijenivši oportunitet temeljem čl. 20. st. 2. PZ-a jer je prekršajno

djelo počinio pod djelovanjem sile i prijetnje.⁸

U opisanom slučaju riječ je o prekršaju s elementima nasilja u kojem je oštećena fizička osoba, pa je za primjenu oportuniteta potrebno pribaviti pisanu izjavu o pristanku oštećenika (osobe C) da se protiv neposrednog počinitelja prekršaja (muškarca B) ne pokrene prekršajni postupak. Bez te izjave – nema primjene oportuniteta.

1.4. Bezuvjetni oportunitet iz čl. 109.b st. 1. u vezi s čl. 38. st. 2. t. 1. PZ-a – kad počinitelja posljedice prekršaja tako pogađaju da je njegovo kažnjavanje nepotrebno radi ostvarenja svrhe kažnjavanja

Temeljem čl. 109.b st. 1. PZ-a, policija ima ovlast ne pokrenuti prekršajni postupak, to jest primijeniti oportunitet – iako postoji sumnja da je počinjen prekršaj – ako je s obzirom na okolnosti vjerojatno da će se u prekršajnom postupku protiv počinitelja primijeniti članak 38. st. 2. t. 1. PZ-a o oslobođenju od kazne – kad počinitelja posljedice prekršaja tako pogađaju da je njegovo kažnjavanje nepotrebno radi ostvarenja svrhe kažnjavanja.

Primjer. Dana 5. lipnja 2017. u 16.00 sati u Zagrebu, Trnkova 19, u gostionici "Svatko svoje zna", stalni gost – muškarac A – vikao je na sav glas: "Sunce ti krvavo!" te razbio kriglu o stol ispred sebe, čime je uznemirio goste u gostionici i počinio prekršaj iz čl. 13. ZPPJRM-a.

Tijekom kriminalističkog istraživanja prekršaja utvrđeno je da je muškarac A prilikom razbijanja krigle sam sebi nehotice razrezao tetivu palca i tako nanio tešku tjelesnu ozljedu. Dok je muškarac A sam ispijao pivo za stolom u gostionici, nazvao ga je telefonom blizak rođak i rekao mu da se nešto jako loše dogodilo bratu muškarca A i da odmah dođe kući. Međutim, muškarac A inzistirao je da mu rođak odmah kaže o čemu je točno riječ jer je imao dogovoren posao na koji je trebao otići. Nakon višekratnog inzistiranja rođak je muškarcu priopćio da mu je brat stradao u prometnoj nesreći te mu je na kraju razgovora rekao da je izgleda tom prilikom i poginuo. Počinitelj je prekršaj počinio na mah u stanju razdraženosti zbog osjećajnog šoka, na koji je spontano i iznenadno reagirao bez prethodnog razmišljanja – razbijanjem krigle o stol. Otkriveno je da je muškarac A inače relativno stabilna osoba, koja u prethodne tri godine nije počinila nijedan prekršaj u vezi s javnim redom i mirom. Vijest o smrti brata jest okolnost koja može jako uzrujati i relativno stabilnu osobu. Djelovanje na mah u stanju jake razdraženosti ujedno upućuje na smanjenju ubrojivost počinitelja u trenutku izvršenja prekršaja. Motiv za počinjenje prekršaja nije negativan. Počinitelj je priznao počinjenje prekršaja i izrazio žaljenje te nagovijestio da će oštećeniku nadoknaditi štetu koju je počinio prekršajem. U gostionici se u vrijeme izvršenja prekršaja nalazilo svega nekoliko gostiju i nitko od njih nije ozlijeđen.

Sve nabrojene olakotne okolnosti olakšavaju primjenu ove vrste oportuniteta, ali ključna je okolnost to što počinitelja posljedice prekršaja tako pogađaju da je njegovo kažnjavanje nepotrebno radi ostvarenja svrhe kažnjavanja. Naime, počinitelj je sam sebi nanio tešku tjelesnu ozljedu, što podrazumijeva bolovanje, rehabilitaciju, manju plaću, možda i smanjene

⁸ U vezi sa subjektivnim identitetom optužnice vidi: A. Garačić: *Zahvati suda u činjenični opis optužbe*, file:///C:/Users/korisnik/Desktop/načini%20procesuiranja%20prekršaja/skripte%20i%20članci/identitet%20optužnice/AGaracic-Zahvati_suda_u_cinjenicni_opis_optuz.PDF

tjelesne sposobnosti, dakle posljedice prekršaja pogađaju ga u tolikoj mjeri da je njegovo kažnjavanje nepotrebno radi ostvarenja svrhe kažnjavanja. Oštećenicima – vlasniku gostionice (i gostu ako je fizički ozlijeđen) policija će dati na potpis izjavu o pristanku oštećenika (da se protiv počinitelja prekršaja ne pokrene prekršajni postupak). Bez tih izjava – nema primjene oportuniteta.

1.5. Bezuvjetni oportunitet iz čl. 109.b st. 1. PZ-a u vezi s čl. 38. st. 2. t. 2. PZ-a i uvjetni oportunitet iz čl. 109.b st. 2. t. 1. PZ-a – kad je počinitelj otklonio ili umanjio posljedice prekršaja – neimovinsku štetu (povredu prava osobnosti)

Kod uvjetnih oportuniteta iz tablice 2 počinitelj **tek treba ispuniti** određenu obvezu, inače nema primjene oportuniteta, a kod bezuvjetnih oportuniteta iz tablice 2 oportunitet se može odmah primijeniti jer je počinitelj samoinicijativno već ispunio određene obveze koje zakon propisuje kao razlog za oslobođenje od kazne i primjenu oportuniteta. Po tome se ovi oportuniteti razlikuju, međutim razlozi za oslobođenje od kazne i primjenu oportuniteta isti su kod obje vrste oportuniteta.

Tablica 2: Usporedba sličnih oportuniteta

Bezuovjetni oportunitet	Uvjetni oportunitet
Temeljem čl. 109.b st. 1. PZ-a, u vezi s čl. 38. st. 2. PZ-a kada sud može počinitelja osloboditi kazne, policija može ne pokrenuti prekršajni postupak:	Temeljem čl. 109.b st. 2. t. 1.–3. PZ-a, policija može ne pokrenuti prekršajni postupak:
kad je počinitelj otklonio ili umanjio posljedice prekršaja ili naknadio štetu koju je njime prouzročio	ako počinitelj preuzme obvezu da u određenom roku otkloni posljedicu prekršaja
ili kad je platio ili ispunio propisanu obvezu zbog čijeg je neplaćanja, odnosno neispunjenja pokrenut prekršajni postupak	ako počinitelj preuzme obvezu da u određenom roku plati propisane obveze neplaćanjem kojih se ostvaruje obilježje prekršaja
kad se pomirio s oštećenikom i naknadio štetu.	ako počinitelj preuzme obvezu da u određenom roku naknadi štetu prouzročenu prekršajem.

Primjer. Dana 6. lipnja 2017. u 22.45 sati u Zagrebu, Cvrtkova 18, kod stambene zgrade u kojoj stanuju, susjeda A remetila je javni red i mir verbalno napavši svoju susjedu B tako što joj se unijela u lice i vikala: "Što skupljaš to smeće, p... ti materina!" te joj razbacala kutije koje joj služe za neudomljene mačke, čime je počinila prekršaj iz čl. 13. ZPPJRM-a.

Situacija za primjenu bezuvjetnog oportuniteta. Opisanom događaju svjedočio je susjed C, koji se u to vrijeme vraćao kući te je zatražio intervenciju policije. Tijekom kriminalističkog istraživanja prekršaja policija je utvrdila da je oštećena B članica udruge SOS za mice, koja se bavi kastracijom, udomljavanjem mačaka i otvaranjem hranilišta za neudomljene mačke. Prije dolaska policije na mjesto događaja oštećena je objasnila počiniteljici prekršaja čime se bavi udruga SOS za mice, nakon čega joj se počiniteljica prekršaja pred svjedokom C usmeno ispričala i izrazila žaljenje. Počiniteljica je priznala prekršaj, a motivirao ju je strah da mačke ne prenesu kakvu bolest njoj i drugoj djeci u stambenoj zgradi u

kojoj stanuje. Prekršajem nije nastupila materijalna, nego samo neimovinska šteta – povreda prava na dostojanstvo (pravo osobnosti), koja je otklonjena usmenom isprikom. Na upit policijskih službenika koji su intervenirali oštećena je izjavila kako pristaje da policija ne pokrene prekršajni postupak protiv njezine susjede. Riječ je o lakšem obliku prekršaja iz čl. 13. ZPPJRM-a po načinu izvršenja – vikom i na drugi način (razbacivanjem kutija). Susjeda A nije prije toga bila počinila taj prekršaj. Susjeda B nije uzvraćala vikom i uvredama, nego je ostala pribrana.

Sve nabrojene okolnosti olakšavaju primjenu oportuniteta, a ključne su okolnosti da je počiniteljica samoinicijativno (bez policijske naredbe) umanjila, odnosno otklonila posljedice prekršaja usmenom isprikom (prije dolaska policije na intervenciju, odnosno prije pokretanja prekršajnog postupka) te da počiniteljica prekršaja prethodno nije počinila taj prekršaj. Bez isprike radi otklanjanja povrede prava na dostojanstvo – nema oportuniteta.⁹

Situacija za primjenu uvjetnog oportuniteta. Sve je jednako kao kod opisanog slučaja bezuvjetnog oportuniteta, osim što se počiniteljica prekršaja nije ispričala oštećenoj za učinjenu neimovinsku štetu.

Kod uvjetnog oportuniteta izdaje se naredba, za razliku od bezuvjetnog oportuniteta. Primjena uvjetnog oportuniteta uvjetuje se ispunjenjem obveze (sastavljanjem pisane isprike), a kod bezuvjetnog oportuniteta nije potrebno izdavati naredbu jer se počinitelj prekršaja već bio samoinicijativno usmeno ispričao.

Na upit policijskog službenika koji je intervenirao počiniteljica prekršaja izjavila je da bi bila voljna sastaviti pisanu ispriku oštećenoj ako joj policija izda takvu naredbu, a oštećena je izjavila da bi bila voljna pristati na to da policija ne pokrene prekršajni postupak protiv počiniteljice prekršaja ako joj se počiniteljica prekršaja pisano ispriča. Dopusšteno je i, što više, poželjno da policijski službenik postavlja takva pitanja kada i ostale okolnosti upućuju na primjenu oportuniteta.

Postupak za primjenu oportuniteta. Policijski službenik u izvješću o postupanju predlaže primjenu oportuniteta i navodi okolnosti iz kojih je razvidno da su ispunjeni uvjeti za to. Radna skupina u policijskoj postaji razmatra izvješće i donosi zaključak da su ispunjeni uvjeti za primjenu oportuniteta. Nakon uvida u zaključak radne skupine načelnik policijske postaje donosi odluku kojom odobrava primjenu oportuniteta.

Kod bezuvjetnog oportuniteta u vezi s prekršajem s elementima nasilja (kao u opisanom slučaju) policijski službenik daje na potpisivanje oštećenoj osobi izjavu kojom pristaje na oportunitet – da policija ne pokrene prekršajni postupak protiv počiniteljice prekršaja¹⁰. Bez takva pristanka oštećenika nema oportuniteta, osim kada je riječ o prekršaju bez elemenata nasilja – tada pristanak oštećenika na oportunitet nije potreban. Naredba počinitelju prekršaja da se ispriča nije potrebna jer se počiniteljica prekršaja prethodno samoinicijativno usmeno ispričala, a policijski je službenik na intervenciji ili nakon nje o tome prikupio obavijesti i uložio ih u spis.

Kod uvjetnog oportuniteta, osim izjave koju oštećenica potpisuje i kojom pristaje na oportunitet, policijski službenik koji duži predmet poziva počiniteljicu prekršaja u policijsku

⁹ O načinu popravljavanja neimovinske štete, povrede prava osobnosti vidi M. Bukovac Puvača: *Deset godina nove koncepcije neimovinske štete*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 36, br. 1/2015. 157–180.

¹⁰ Rabi se predložak unificirane izjave u elektroničkom obliku, koji je načinilo Ravnateljstvo policije.

postaju i izdaje joj naredbu da se u određenom roku (do 15 dana) pisano ispriča¹¹.

Ako policijski službenik u svom izvješću o postupanju nije predložio primjenu oportuniteta, to može predložiti njegov rukovoditelj na temelju okolnosti koje su utvrđene policijskim postupanjem i vidljive su iz spisa.

Inicirati postupak primjene oportuniteta može i počinitelj prekršaja – zamolbom, sve dok se prekršajni nalog ili obavezni prekršajni nalog, koji su izdani u policijskoj postaji, uredno ne uruče okrivljeniku, odnosno prije uredne dostave optužnog prijedloga na prekršajni sud.

Dopušteno je i poželjno da policijski službenik na intervenciji ili nakon nje upozori počinitelja prekršaja na tu mogućnost, s obzirom na sve utvrđene okolnosti slučaja. Ako se počinitelj samoinicijativno ispriča oštećeniku nakon intervencije policije, pa se obrati policiji zamolbom za primjenom oportuniteta prije nego što policija podnese optužni prijedlog, još uvijek nije kasno za primjenu oportuniteta.

Nije zapreka ni to što su policijski službenici na intervenciji osobno uručili počinitelju prekršaja izjavu o pravima okrivljenika, kojom ga obavještavaju da će protiv njega podnijeti optužni prijedlog. Broj pod kojim je uručena ta obavijest samo se suriješi s brojem iz upisnika "O", u koji se upisuju predmeti na koje je primijenjen oportunitet.

Kod uvjetnog oportuniteta, ako počinitelj ne ispuní obvezu preuzetu naredbom, policija će protiv njega podnijeti optužni prijedlog, odnosno pokrenuti prekršajni postupak.

1.6. Bezuvjetni oportunitet iz čl. 109.b st. 1. u vezi s čl. 38. st. 2. t. 2. i uvjetni oportunitet iz čl. 109.b st. 2. t. 3. PZ-a – kada je počinitelj prekršaja naknadio prouzročenu imovinsku štetu

Primjer. Dana 9. 1. 2016. oko 10.00 sati u Samoboru, Hrastova br. 7, na stubištu stambene zgrade, koje se danju ne zaključava, susjed A verbalno je napao susjeda B vičući: "Nisi očistio snijeg ispred ulaza, a danas je bio tvoj red, lijenčino!" te ga je fizički naguravao. Pritom se susjed B izmaknuo, pa je okrivljenik A naletio na vrata stana susjeda B te je tako uznemirio nekoliko stanara iz susjednih stanova i počinio prekršaj iz čl. 13. ZPPJRM-a.

Situacija za primjenu bezuvjetnog oportuniteta. Tijekom kriminalističkog istraživanja prekršaja utvrđeno je da je počinitelj prekršaja – susjed A – pri naguravanju oštetió vrata stana u vlasništvu oštećenika – susjeda B. Počinitelj je priznao prekršaj, a vrata susjedova stana oštetió je iz nehaja (pa nema kaznenog djela oštećenja tuđe stvari iz čl. 235. KZ-a). Nakon što je počinitelj prekršaja saslušao opravdane razloge zbog kojih oštećeni – susjed B – nije očistio snijeg, pomirio se s njim prije dolaska policije na mjesto prekršaja, usmeno mu se ispričao za uvredu i omalovažavanje, izrazio žaljenje te platio štetu učinjenu na vratima. Intervenciju policije zatražili su susjedi koji su izašli na hodnik zbog vike i buke nastale pri udarcu tijelom počinitelja prekršaja u vrata oštećenikova stana. Unazad tri godine susjed A nije počinio taj prekršaj. Na upit policijskih službenika koji su došli na intervenciju oštećeni – susjed B – izjavio je da je voljan potpisati izjavu kojom pristaje na to da policija ne pokrene

¹¹ Rabi se unificirani obrazac naredbe o određivanju preuzete obveze u elektroničkom obliku, koji je načinilo Ravnateljstvo policije.

prekršajni postupak protiv susjeda A, imajući u vidu potrebu održavanja dobrosusjedskih odnosa i ponašanje susjeda A nakon prekršaja. Motiv prekršaja nije bio etički negativan, s obzirom na to da susjed nije izvršio obvezu čišćenja snijega ispred ulaza u stambenu zgradu na dan kada je bio njegov red za čišćenje.

Od svih utvrđenih olakotnih okolnosti koje olakšavaju primjenu oportuniteta, ključno je to što je počinitelj prekršaja samoinicijativno naknadio imovinsku štetu prije dolaska policije na intervenciju te (kod uvjetnog oportuniteta) što počinitelj prethodno nije bio počinio taj prekršaj.

Situacija za primjenu uvjetnog oportuniteta. Sve je jednako kao kod opisanog slučaja bezuvjetnog oportuniteta, osim što počinitelj prekršaja nije platio popravak vrata ili nije kupio nova vrata – nije nadoknadio imovinsku štetu.

Kod uvjetnog oportuniteta izdaje se naredba, za razliku od bezuvjetnog oportuniteta. Kod bezuvjetnog oportuniteta počinitelj prekršaja samoinicijativno nadoknadi imovinsku štetu, odnosno plati novčanu naknadu za popravak vrata; a kod uvjetnog oportuniteta policija izdaje počinitelju prekršaja naredbu kojom on preuzima na sebe obvezu da u određenom roku plati oštećenju osobi popravak vrata ili kupi nova vrata (nadoknadi imovinsku štetu).

Na upit policijskog službenika koji je intervenirao počinitelj prekršaja izjavio je da bi bio voljan platiti popravak vrata oštećenom ako mu policija izda takvu naredbu, a oštećeni je izjavio da bi bio voljan pristati na to da policija ne pokrene prekršajni postupak protiv počinitelja prekršaja ako mu počinitelj prekršaja plati popravak vrata. Dopušteno je i, štoviše, poželjno da policijski službenik postavlja takva pitanja kada i ostale okolnosti upućuju na primjenu oportuniteta.

Postupak za primjenu oportuniteta. Sve je jednako kao kod oportuniteta kojim se otklanja neimovinska šteta, osim razlike u roku izvršenja i vrsti obveze – kod uvjetnog oportuniteta policijski službenik koji duži spis izdaje naredbu počinitelju prekršaja da u određenom roku (do tri mjeseca) plati određeni novčani iznos (prema dogovoru s oštećenim) za popravak vrata ili kupnju novih vrata ili da popravi vrata i sl.

1.7. Bezuvjetni oportunitet iz čl. 109.b st. 1. u vezi s čl. 38. st. 2. t. 2. i uvjetni oportunitet iz čl. 109.b st. 2. t. 3. PZ-a – ako počinitelj samoinicijativno ispuni obvezu ili na temelju policijske naredbe preuzme obvezu da u određenom roku ispuni propisanu obvezu čijim se neispunjavanjem ostvaruje obilježje prekršaja

Ova vrsta oportuniteta može se primijeniti kod svih prekršaja koje je počinitelj počinio propuštanjem dužne radnje (nečinjenjem). Kod tih prekršaja nema oštećenog, nema elementa nasilja, pa nema ni izjave oštećenog da pristaje na oportunitet.

Primjer 1. Zakon o prebivalištu (NN 144/12, 158/13) – fizička osoba koja u roku od 15 dana od dana nastanjenja u mjestu i na adresi prebivališta, odnosno od dana dolaska u mjesto i na adresu boravišta ne prijavi prebivalište ili boravište (čl. 3 i čl. 4. kažnjiv po čl. 16. Zakona)

Primjer 2. Zakon o osobnoj iskaznici (NN 62/15) – fizička osoba koja posjeduje osobnu iskaznicu, a u roku od 15 dana od dana nastupanja određenih okolnosti ne podnese zahtjev za izdavanje nove osobne iskaznice (čl. 5. kažnjiv po čl. 27. i po čl. 28. Zakona)

Primjer 3. Zakon o oružju (NN 63/07, 146/08, 59/12) – fizička osoba kojoj je izdano zdravstveno uvjerenje o zdravstvenoj sposobnosti za držanje i nošenje oružja ako ne pristupi zdravstvenom pregledu svakih pet godina (čl. 11. st. 3. kažnjiv po čl. 92. st. 1. t. 3. Zakona)

Primjer situacije za primjenu bezuvjetnog oportuniteta. Sektor upravnih i inspekcijskih poslova PU zagrebačke sastavio je obavijest o počinjenom prekršaju kojom je obavijestio policijsku postaju nadležnu za procesuiranje prekršaja da je uvidom u IS MUP-a utvrđeno kako određena osoba nije u zakonskom roku od 15 dana podnijela zahtjev za izdavanje nove osobne iskaznice, čime je počinjen prekršaj iz čl. 28. Zakona o osobnoj iskaznici.

Naime, prema čl. 5. st. 1. t. 3. ZOI-ja, osoba koja posjeduje osobnu iskaznicu mora podnijeti zahtjev za izdavanje nove osobne iskaznice ako joj je istekao rok važenja. Osoba koja u roku od 15 dana od isteka važenja osobne iskaznice ne podnese zahtjev za izdavanje nove osobne iskaznice čini prekršaj iz čl. 5. st. 1. t. 3. ZOI-ja kažnjiv po čl. 28. st. 1. t. 1. ZOI-ja novčanom kaznom u fiksnom iznosu od 500,00 kuna.

Postupajući po obavijesti Sektora upravnih i inspekcijskih poslova PU zagrebačke, policijski službenik nadležne policijske postaje proveo je dodatnu provjeru podataka o osobnoj iskaznici u IS-u MUP-a i utvrdio da je počinitelj prekršaja u međuvremenu samoinicijativno (bez policijske naredbe) podnio zahtjev za izdavanje nove osobne iskaznice.

S tim u vezi napominjemo kako je dopušteno da policijski službenik informira počinitelja prekršaja o počinjenju prekršaja i mogućnosti da izbjegne plaćanje novčane kazne tako da odmah podnese zahtjev za izdavanjem osobne iskaznice. U tom slučaju potrebno je da počinitelj nije prethodno počinio isti prekršaj.

Kada je policijski službenik utvrdio da je osoba samoinicijativno podnijela zahtjev za izdavanje nove osobne iskaznice – nije sastavio obavijest o počinjenom prekršaju po čl. 245. st. 3. PZ-a (da počinitelj prekršaja novčanu kaznu plati u roku od tri dana od primitka obavijesti o prekršaju te da dostavi dokaz o uplati policijskoj postaji koja mu je dostavila obavijest). Umjesto toga, na inicijativu policijskog službenika koji duži predmet, primijenjen je oportunitet.¹²

Naime, temeljem čl. 109.b st. 1. PZ-a, policija ima ovlast ne pokrenuti prekršajni postupak, to jest primijeniti oportunitet – iako postoji sumnja da je počinjen prekršaj – ako je s obzirom na okolnosti vjerojatno da bi se u prekršajnom postupku protiv počinitelja na prekršajnom sudu primijenio članak 38. st. 2. t. 2. Prekršajnog zakona o oslobođenju od kazne – jer je ispunio propisanu obvezu. U opisanom slučaju do pokretanja prekršajnog postupka došlo bi ako počinitelj ne plati novčanu kaznu, a podnese prigovor protiv obaveznoga prekršajnog naloga, koji policijska postaja izdaje ako počinitelj prekršaja odbije platiti novčanu kaznu nakon zaprimljene obavijesti o počinjenom prekršaju temeljem čl. 245. st. 3. PZ-a.

Primjer situacije za primjenu uvjetnog oportuniteta. Prilikom provjere adrese stanovanja za osobu A policijski službenik nadležne policijske postaje utvrdio je da je osoba A tijekom posljednja četiri mjeseca promijenila adresu stanovanja u Zagrebu, ali to nije prijavila u zakonskom roku od 15 dana od dana nastanjenja u mjestu i na adresi prebivališta, čime je počinila prekršaj iz čl. 4. st. 1. kažnjiv po čl. 16. st. 1. t. 1. Zakona o prebivalištu novčanom kaznom od 500,00 do 5000,00 kuna.

Tijekom kriminalističkog istraživanja prekršaja policijski službenik utvrdio je da osoba

¹² Detaljnije o postupku primjene oportuniteta vidi uputu Ravnateljstva policije broj: 511-01-51/7-32664/34-2013, od 30. prosinca 2015., i uputu PU zagrebačke broj: 511-19-04/2-20-1/3-16, od 29. siječnja 2016.

A dotad nije bila počinila taj prekršaj te da je voljna na sebe preuzeti obvezu prijave nove adrese stanovanja u Zagrebu – što su uvjeti za primjenu ove vrste oportuniteta iz čl. 109.b st. 2. t. 3. PZ-a. Dopušteno je i poželjno da policijski službenik pokaže inicijativu – da provjerava uvjete i predlaže primjenu oportuniteta.

Stoga, umjesto izdavanja obaveznoga prekršajnog naloga, policijski službenik o utvrđenom sastavlja izvješće s prijedlogom da se primijeni oportunitet. Temeljem tog izvješća sastaje se radna grupa u policijskoj postaji koja donosi zaključak da postoje uvjeti za primjenu oportuniteta, a načelnik policijske postaje nakon uvida u spis i zaključak radne grupe donosi odluku o primjeni oportuniteta. Zatim policijski službenik poziva u policijsku postaju osobu A, kojoj se izdaje naredba o određivanju preuzete obveze, na propisanom obrascu. Obveza se sastoji od prijavljivanja prebivališta u Zagrebu na točno određenoj adresi u roku od 15 dana od dana izdavanja naredbe (upisuje se i datum do kojeg treba izvršiti prijavu). Nakon isteka roka policijski službenik provjerava je li osoba A prijavila novu adresu stanovanja, pa se predmet odlaže u arhivu ako jest ili se protiv osobe pokreće prekršajni postupak izdavanjem obaveznoga prekršajnog naloga ako to nije učinila.

2. SKLAPANJE SPORAZUMA IZMEĐU POLICIJE I POČINITELJA PREKRŠAJA O SANKCIJI I MJERAMA

2.1. Situacija u kojoj policija ima mogućnost sporazumijevanja

Policija ima mogućnost pregovaranja s počiniteljem prekršaja radi sklapanja sporazuma o sankciji samo u jednoj situaciji za procesuiranje prekršaja: kada bi protiv počinitelja pokrenula prekršajni postupak podnošenjem optužnog prijedloga redovitim putem, što proizlazi iz čl. 109.e stavka 1. PZ-a u vezi s čl. 109.a st. 1. PZ-a. Naime, temeljem čl. 109.a policija je dužna prije podnošenja optužnog prijedloga uručiti počinitelju prekršaja pisanu obavijest o njegovim pravima, a nakon uručenja te obavijesti policija i počinitelj prekršaja mogu pregovarati o uvjetima priznavanja krivnje i sporazumu o sankciji i mjerama, temeljem čl. 109.e Prekršajnog zakona.

Tablica 3: Situacije za sklapanje sporazuma o sankciji između policije i počinitelja prekršaja

Situacije u kojima policija NEMA mogućnost pregovaranja	Situacije u kojima policija IMA mogućnost pregovaranja
Naplata novčane kazne po čl. 245. PZ-a	Podnošenje optužnog prijedloga redovitim putem, kojim se predlaže jedino novčana kazna
Izdavanje upozorenja po čl. 245. PZ-a	
Oportunitet po čl. 109.b i 109.c PZ-a	Podnošenje optužnog prijedloga redovitim putem, kojim se predlaže novčana kazna i primjena zaštitne mjere
Primjena načela oportuniteta prema maloljetnom počinitelju prekršaja po čl. 226. PZ-a	Situacija u kojoj konkuriraju prekršajni nalog i optužni prijedlog redovitim putem, kao načini pokretanja prekršajnog postupka
Izdavanje obaveznoga prekršajnog naloga	
Primjena opomene iz čl. 43. PZ-a	
Prekršajni nalog, kada mu optužni prijedlog ne konkurira kao način pokretanja prekršajnog postupka	
Podnošenje optužnog prijedloga, kojim se predlaže kazna zatvora	
Podnošenje optužnog prijedloga protiv maloljetnog počinitelja	
Privođenje uhićenika uz optužni prijedlog na prekršajni sud radi zadržavanja	

Policija je ograničena u sporazumijevanju s počiniteljem o sankciji. Ne može se sporazumijevati o kazni zatvora, koju sukladno čl. 35. t. 3. ZP-a može izreći samo sud, nego samo o visini novčane kazne te o vrsti i trajanju zaštitne mjere. Također, ne postoji mogućnost sporazumijevanja s maloljetnim počiniteljem prekršaja jer je člankom 228. st. 2. PZ-a određeno da se prekršajni nalog može izdati samo protiv punoljetnog počinitelja, pa proizlazi da se protiv maloljetnog počinitelja prekršaja prekršajni postupak uvijek pokreće optužnim prijedlogom.

Po prirodi stvari, nema pregovaranja policije s počiniteljem prekršaja kada su ispunjeni uvjeti za njegovo uhićenje i privođenje uz optužni prijedlog na prekršajnom sudu radi zadržavanja, po čl. 134. PZ-a i čl. 135. PZ-a. U toj situaciji, temeljem čl. 109.a st. 1. PZ-a, policija nije dužna uručiti počinitelju prekršaja pisanu obavijest o pravima, a bez uručenja te obavijesti nema pregovaranja. No važnije od toga jest to što policija ne može pregovarati kada su ispunjeni uvjeti za privođenje uhićenika na prekršajni sud radi zadržavanja po čl. 135. PZ-a jer ga mora privedi na prekršajni sud zbog postojanja opasnosti od bijega i/ili opasnosti da će ponoviti prekršaj, zbog opasnosti da će uništiti, sakriti, izmijeniti ili krivotvoriti dokaze ili tragove važne za prekršajni postupak ili ometati prekršajni postupak utjecajem na svjedoke ili sudionike (supočinitelje, pomagače ili poticatelja). Jedan od uvjeta za privođenje na prekršajni sud radi zadržavanja počinitelja prekršaja jest i da policija podnese optužni prijedlog¹³, pa situacija s uhićenjem i privođenjem počinitelja na prekršajni sud radi zadržavanja pripada

¹³ Vidi čl. 135. st. 1. Prekršajnog zakona – prvu rečenicu.

slučajevima obaveznog podnošenja optužnog prijedloga, a time je isključeno pregovaranje.

Optužni prijedlog konkurrira prekršajnom nalogu kao način pokretanja prekršajnog postupka kada policija smatra da počinitelju treba izreći samo novčanu kaznu, bez izricanja zaštitne mjere (različite od zabrane upravljanja motornim vozilom), uz eventualnu primjenu posebne mjere trajnog oduzimanja predmeta ili imovinske koristi. Policija se odlučuje za podnošenje optužnog prijedloga (umjesto izdavanja prekršajnog naloga):

- kada je za dokazivanje neke činjenice i elementa bića prekršajnog djela potrebno *osigurati više dokaza, kao kod složenih prekršaja* (s više elemenata u biću djela) koji su teži za dokazivanje
- ako policijski službenik prosudi da bi za dokazivanje krivnje počinitelja bilo potrebno da prekršajni sud provede raspravu u redovitom prekršajnom postupku jer *činjenično stanje nije nedvojbeno utvrđeno (nego je riječ o osnovanoj sumnji)*.

U toj situaciji policija ima i mogućnost pregovaranja s počiniteljem prekršaja o novčanoj kazni, s obzirom na to da policija smatra kako počinitelju treba izreći samo novčanu kaznu, bez izricanja zaštitne mjere. Umjesto podnošenja optužnog prijedloga redovitim putem, u kojem bi policija predložila da prekršajni sud izrekne novčanu kaznu i zaštitnu mjeru, policija može pregovarati s počiniteljem prekršaja o tim sankcijama i o tome sklopiti sporazum.

Ako policija i počinitelj prekršaja postignu sporazum o sankciji, sastavljaju o tome pisanu izjavu za donošenje odluke o prekršaju na temelju sporazuma stranaka, koja među ostalim sadrži izjavu okrivljenika o priznavanju krivnje za taj prekršaj. Nema pregovaranja ako počinitelj prekršaja ne prizna krivnju.

Izjavu i obavijest o pravima okrivljenika policija dostavlja prekršajnom sudu, koji će sudskom presudom odlučiti o njezinu prihvatanju. Stoga se može reći da sklapanje sporazuma između policije i počinitelja prekršaja o sankciji ima obilježje pokretanja prekršajnog postupka.

Člankom 109.e st. 1. PZ-a propisano je da nakon uručenja počinitelju obavijesti o pravima okrivljenika iz čl. 109.a st. 1. policija kao ovlašteni tužitelj i počinitelj mogu pregovarati o uvjetima priznavanja krivnje i sporazumu o sankciji i mjerama. Dakle, policija nema obvezu pregovarati s počiniteljem prekršaja o sankciji, što je logično, s obzirom na to da postoje situacije u kojima se određeni prekršaj može procesuirati na više različitih načina te policija kao ovlašteni tužitelj bira na koji će način procesuirati određeni prekršaj, s obzirom na sve utvrđene okolnosti slučaja.

2.2. Uvjeti za sklapanje sporazuma između policije i počinitelja prekršaja o sankciji

Da bi sporazum između policije i počinitelja prekršaja bio pravovaljan, moraju biti ispunjeni sljedeći uvjeti:

- da je riječ o situaciji u kojoj policija ima mogućnost sporazumijevanja – situaciji za pokretanje prekršajnog postupka podnošenjem optužnog prijedloga redovitim putem, uključujući i situaciju u kojoj konkuriraju prekršajni nalog i optužni prijedlog kao načini pokretanja prekršajnog postupka, odnosno da nema uvjeta za privođenje uhićenika uz optužni prijedlog na prekršajni sud radi zadržavanja
- ako je za prekršaj propisana samo novčana kazna (ona mora biti veća od 5000,00

kuna za fizičku osobu, veća od 10.000,00 kuna za počinitelja prekršaja fizičku osobu obrtnika i osobu koja obavlja drugu samostalnu djelatnost, veća od 15.000,00 kuna za pravnu osobu i veća od 5000,00 kuna za odgovornu osobu u pravnoj osobi)¹⁴

- da je riječ o punoljetnom počinitelju prekršaja
- da na temelju utvrđenoga činjeničnog stanja policija smatra kako počinitelj prekršaja ne zaslužuje kaznu zatvora, nego novčanu kaznu ili novčanu kaznu i zaštitnu mjeru (različitu od zabrane upravljanja motornim vozilom)
- da je prije podnošenja optužnog prijedloga policija uručila počinitelju prekršaja obavijest o pravima iz čl. 109.a st. 1. PZ-a, kojom ga, među ostalim, obavještava da policija namjerava protiv njega podnijeti optužni prijedlog i da ima pravo na sporazumijevanje iz čl. 109.e PZ-a
- da počinitelj prekršaja prizna krivnju za prekršaj u zapisnik o ispitivanju osumnjičenika
- da su utvrđene olakotne okolnosti zbog kojih prekršajni sud može izreći blažu novčanu kaznu od propisane za određeni prekršaj ili minimalnu novčanu kaznu kada je ona propisana u rasponu.

2.2.1. Pravila o visini i ublažavanju novčane kazne

Policija i počinitelj prekršaja prilikom sporazumijevanja pregovaraju o visini novčane kazne za određeni prekršaj. Pritom se moraju pridržavati odredbi Prekršajnog zakona o mjeri novčane kazne (čl. 33. i čl. 36. PZ-a) i ublažavanju kazne (čl. 37. Prekršajnog zakona), iako samo prekršajni sud može ublažiti novčanu kaznu. Naime, ako policija kao ovlašteni tužitelj i počinitelj postignu sporazum o sankciji, sastavljaju o tome pisanu izjavu za donošenje odluke o prekršaju, koju s pisanom obavijesti o pravima okrivljenika iz članka 109.a stavka 1. Prekršajnog zakona predaju prekršajnom sudu koji će odlučiti o njezinu prihvaćanju, temeljem čl. 109.e st. 3. i st. 4. PZ-a. Kada prihvati sporazum stranaka, prekršajni sud donijet će presudu koja mora u cijelosti odgovarati postignutom sporazumu stranaka (čl. 109.e st. 8. PZ-a). Blažu kaznu od propisane za određeni prekršaj prekršajni sud može izreći i kada su se ovlašteni tužitelj – policija – i okrivljenik o tome sporazumjeli, ako je takva kazna u granicama odredbi Prekršajnog zakona o ublažavanju kazne – čl. 37. st. 4. PZ-a. Te su granice propisane u čl. 37. st. 3. PZ-a, pa prekršajni sud može ublažiti novčanu kaznu u sljedećim granicama (a toga se moraju pridržavati policija i okrivljenik prilikom sklapanja sporazuma o sankciji):

1. ako je za prekršaj propisana novčana kazna do 40.000,00 kuna ili u točno određenom iznosu do 40.000,00 kuna ili u minimumu do 10.000,00 kuna, kazna se može ublažiti do općega zakonskog minimuma kazne propisanog PZ-om, za odgovarajuću vrstu okrivljenika (čl. 33. – 100,00 kn za fizičku osobu, do 1000,00 kn za fizičku osobu obrtnika, do 2000,00 kuna za pravnu osobu)

¹⁴ Naime, ako je za određeni prekršaj propisana samo novčana kazna do navedenih iznosa, policija je dužna izdati obavezni prekršajni nalog te nema ovlast podnijeti optužni prijedlog za taj prekršaj. Slijedom toga, nema ni ovlast pregovarati s počiniteljem prekršaja o sankciji, što proizlazi iz čl. 239. st. 7. Prekršajnog zakona, po kojem će sud, ako policija podnese optužni prijedlog umjesto obaveznoga prekršajnog naloga, taj optužni prijedlog odbaciti.

2. ako je za prekršaj propisan minimum iznad 10.000,00 kuna ili u točno određenom iznosu novčane kazne iznad 40.000,00 kuna, kazna se može ublažiti do četverostrukog iznosa općega zakonskog minimuma kazne propisanog Zakonom, za odgovarajuću vrstu okrivljenika (članak 33. ovog Zakona – do 400,00 kn za fizičku osobu, do 4000,00 kn za fizičku osobu obrtnika, do 8000,00 kuna za pravnu osobu).

Dakle, policija se s počiniteljem prekršaja može sporazumjeti o novčanoj kazni tako da je snizi do propisanog minimuma novčane kazne za određeni prekršaj ili da je ublaži i ispod minimuma propisanog za određeni prekršaj (o tome u konačnici odlučuje prekršajni sud kada donosi presudu kojom potvrđuje novčanu kaznu iz sporazuma).

Primjer. Ako je za određeni prekršaj propisana novčana kazna u rasponu od 5000,00 do 20.000,00 kn, policija se može sporazumjeti s počiniteljem prekršaja da se izrekne:

- novčana kazna manja od maksimalne (iznos manji od 20.000,00 kuna, a veći od 5000,00 kn)
- novčana kazna u propisanom minimumu – 5000,00 kuna
- blaža kazna od propisanog minimuma novčane kazne, na iznos manji od 5000,00, a taj se iznos može sniziti čak na 100,00 kuna za fizičku osobu (opći zakonski minimum novčane kazne propisan člankom 33. st. 3. PZ-a).

Prekršajni sud neće prihvatiti sporazum stranaka koji je s obzirom na pravila o visini sankcije na štetu okrivljenika, kojim se neće postići svrha kažnjavanja ili koji nije zakonit (čl. 109.e st. 5. PZ-a).

Neće se postići svrha kažnjavanja kada policija i okrivljenik postignu sporazum da se novčana kazna snizi na minimum propisane kazne ili ublaži ispod minimuma novčane kazne propisane za određeni prekršaj – ako nije bilo olakotnih okolnosti ili nisu utvrđene.

2.2.1.1. Olakotne okolnosti za ublažavanje novčane kazne

Određujući mjeru novčane kazne koju će primijeniti, prekršajni sud uzima u obzir sve okolnosti koje utječu na to da kazna po mjeri bude lakša ili teža za počinitelja prekršaja (olakotne i otegotne okolnosti). Te se okolnosti mogu razvrstati na: okolnosti koje se tiču krivnje, okolnosti koje se tiču pobuda iz kojih je prekršaj počinjen, okolnosti iz života počinitelja prije počinjenog djela, jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, ponašanje počinitelja prekršaja nakon počinjenja prekršaja te ukupnost društvenih i osobnih uzroka koji su pridonijeli počinjenju prekršaja. Izričući počinitelju prekršaja novčanu kaznu, sud će uzeti u obzir i njegovo imovinsko stanje (čl. 36. st. 2. PZ-a); okolnosti za koje PZ izričito propisuje da prekršajni sud temeljem čl. 37. st. 1. može izreći blažu kaznu od propisane i osobito olakotne okolnosti iz čl. 37. st. 2. PZ-a.

I policija je dužna uzeti u obzir sve te okolnosti prilikom pregovaranja s počiniteljem prekršaja o novčanoj kazni kako bi prekršajni sud potvrdio sporazum. Štoviše, ako nema olakotnih okolnosti, nema ni pregovaranja policije s počiniteljem prekršaja o snižavanju, odnosno ublažavanju novčane kazne jer se nema na temelju čega sniziti ili ublažiti.

Primjeri olakotnih okolnosti koje se tiču krivnje:

- **smanjena ubrojivost počinitelja**, ako znatna mjera smanjene ubrojivosti nije samoskrivljena (čl. 26. st. 3. PZ-a: počinitelj koji je u vrijeme počinjenja prekršaja zbog nekog stanja, primjerice duševne bolesti, bio u znatnoj mjeri smanjeno ubrojiv može se blaže kazniti ako do znatne mjere smanjene ubrojivosti nije došlo samoskrivljeno)
- **dolus repentinus** (nenadan, naprasit) postoji kad počinitelj djelo počini na mah, tj. nakon što ga žrtva napadom, zlostavljanjem ili teškim vrijeđanjem, bez njegove krivnje, dovede u stanje jake razdraženosti ili prepasti¹⁵
- **nehaj** kao lakši oblik krivnje (čl. 36. st. 1. PZ-a: izbor vrste i mjere kazne počinitelju prekršaja određuje sud u granicama koje su određene propisom za počinjeni prekršaj, a na temelju *stupnja krivnje*...)
- **otklonjiva zabluda o protupravnosti prekršaja** (čl. 29. st. 2. PZ-a: ako je zabluda bila otklonjiva, počinitelj se za počinjeni prekršaj može blaže kazniti). Naime, ako je počinitelj u zabludi, nema svijest o protupravnosti, koja je element krivnje.

Olakotne okolnosti koje se tiču **pobuda** iz kojih je prekršaj počinjen mogu biti ako prekršaj nije počinjen iz negativnih pobuda kao što su koristoljublje, osveta ili druga niska pobuda, netrpeljivost, predrasuda ili mržnja počinitelja prema oštećenome, objest, zavist ili ljubomora; odnosno ako je motiv za prekršaj pozitivan: altruizam, nužda, opravdani strah od zarazne bolesti i sl.

Olakotne okolnosti iz života počinitelja prije počinjenog djela mogu biti ako počinitelj prekršaja unazad tri godine nema pravomoćnu presudu za prekršaj iz istog propisa, ako dotad nije kažnjavan, ako ima pozitivan odnos prema društvenim vrijednostima i sl.

Kad je riječ o **jačini ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra**, olakotna je okolnost ako nisu prouzročene teže posljedice, odnosno prema posljedici je riječ o lakom obliku prekršaja.

Primjeri olakotnih okolnosti koje se tiču **ponašanja počinitelja prekršaja nakon počinjenja prekršaja** mogu biti: pozitivan odnos prema oštećenome – nadoknada štete, isprika, naponi učinjeni na umanjenu štetne posljedice, pomirenje s oštećenim; izražen stav prema prekršaju – kajanje, grižnja savjesti (a ne ravnodušnost, bahatost, prijezir prema oštećenome...); priznanje djela.

Primjeri olakotnih **okolnosti pod kojima je počinjen prekršaj**: ako je prekršaj počinjen u prekoračenju nužne obrane; ako je okrivljeni bio pomagač u prekršaju; ako je prekršaj počinjen nečinjenjem, osim kad je riječ o prekršaju koji može biti počinjen samo nečinjenjem; olakotne okolnosti mogu se odnositi na vrijeme i mjesto počinjenja prekršaja, način počinjenja djela, osobu prema kojoj je prekršaj počinjen te sredstvo izvršenja prekršaja (ako nisu element bića djela).

Primjeri olakotnih okolnosti koje se tiču **počinitelja prekršaja**: loše imovinske prilike, zdravstveno stanje ili obiteljska situacija, neobrazovanost... Te se okolnosti mogu svrstati pod ukupnost društvenih i osobnih uzroka koji su pridonijeli počinjenju prekršaja iz čl. 36. st. 2. PZ-a.

¹⁵ Ž. Horvatić, P. Novoselec: *Kazneno pravo: opći dio*, MUP RH, Zagreb 1999., str. 276.

Prekršajni sud može izreći blažu kaznu od propisane kad to PZ izričito propisuje u čl. 37. st. 1.:

- počinitelj koji je prekršaj počinio *nečinjenjem* može se blaže kazniti ako nije riječ o prekršaju koji može biti počinjen samo nečinjenjem – čl. 15. st. 3.
- počinitelj koji je prekoračio granice *nužne obrane* može se blaže kazniti – čl. 18. st. 3.
- za *pomaganje* u prekršaju, okrivljenika se može blaže kazniti – čl. 24. st. 1.
- počinitelj koji je u vrijeme počinjenja prekršaja bio u znatnoj mjeri *smanjeno ubrojiv* može se blaže kazniti ako znatna mjera smanjene ubrojivosti nije samoskrivljena – čl. 26. st. 3.
- ako je *zabluda o protupravnosti prekršaja* bila otklonjiva, počinitelj se za počinjeni prekršaj može blaže kazniti – čl. 29. st. 2. Zabluda će biti smatrana otklonjivom ako bi svatko, pa i počinitelj, mogao lako spoznati protupravnost djela ili ako je riječ o počinitelju koji je s obzirom na svoje zvanje, zanimanje ili službu bio dužan upoznati se s odgovarajućim propisom.

Blažu kaznu od propisane za određeni prekršaj (ublažavanje kazne) sud može izreći i kad postoje *posebne olakotne okolnosti*, osobito ako se počinitelj *pomirio s oštećenim*, ako mu je u potpunosti ili većim dijelom *naknadio štetu* prouzročenu prekršajem, a svrha kažnjavanja može se postići i takvom blažom kaznom (čl. 37. st. 2. PZ-a).

Počinitelj prekršaja bit će zainteresiran za pregovaranje jedino kada se nada da će mu policija minimizirati ili ublažiti novčanu kaznu. Ako na temelju utvrđenoga činjeničnog stanja policija smatra da nema uvjeta za minimalnu novčanu kaznu ili ublažavanje novčane kazne, odbit će pregovaranje, kao i kada smatra da se prema počinitelju prekršaja treba uz novčanu kaznu primijeniti i zaštitna mjera, a on bi pregovarao samo o ublažavanju novčane kazne, bez primjene zaštitne mjere.

Prekršajni sud analizira pisanu izjavu za donošenje odluke o prekršaju na temelju sporazuma stranaka, bez provođenja ikakvih procesnih radnji. Ako nema razloga za neprihvatanje sporazuma, prekršajni sud u cijelosti će prihvatiti sporazum okrivljenika i tužitelja – policije – tako što će donijeti presudu kojom presuđuje da je okrivljenik kriv za prekršaj te izreći novčanu kaznu (i zaštitnu mjeru, ako je bila utvrđena sporazumom, iako počinitelji prekršaja u pravilu ne žele pregovarati o zaštitnoj mjeri) i odluku o troškovima – identičnu novčanoj kazni, zaštitnoj mjeri i odluci o troškovima koje su postignute sporazumom.

Prekršajni sud neće prihvatiti sporazum stranaka koji je s obzirom na pravila o izboru vrste i visine sankcije na štetu okrivljenika, kojim se neće postići svrha kažnjavanja ili koji nije zakonit.

Ako prekršajni sud ne prihvati sporazum stranaka, postignuti sporazum smatrat će se optužnim prijedlogom i prekršajni sud provest će redoviti prekršajni postupak u kojem će raspraviti okolnosti zbog kojih nije prihvatio sporazum i donijeti presudu – čl. 109.e st. 8. PZ-a.

2.3. Kriteriji za odabir između oportuniteta i sklapanja sporazuma kao načina procesuiranja prekršaja

Tablica 4: Usporedba razloga za oslobođenje od kazne (kod oportuniteta) i razloga za ublažavanje kazne (kod sklapanja sporazuma)

Razlozi za oslobađanje počinitelja kazne čl. 38 PZ-a i čl. 109.b PZ-a – oportunitet:	Razlozi za izricanje blaže kazne od propisane čl. 37. PZ-a – sklapanje sporazuma:
kad se pomirio s oštećenim i naknadio štetu (materijalnu)	ako se počinitelj pomirio s oštećenim
kad je otklonio ili umanjio posljedice prekršaja ili naknadio štetu (nematerijalnu) prouzročenu prekršajem	ako je počinitelj oštećenomu u potpunosti ili većim dijelom naknadio štetu prouzročenu prekršajem
kad je prekršaj počinio u krajnjoj nuždi iz čl. 19. st. 2. PZ-a	počinitelj koji je prekršaj počinio nečinjenjem može se blaže kazniti ako nije riječ o prekršaju koji može biti počinjen samo nečinjenjem – čl. 15. st. 3. PZ-a
kad je prekršaj počinio pod djelovanjem sile iz čl. 20. st. 2. PZ-a	počinitelj koji je prekoračio granice nužne obrane može se blaže kazniti – čl. 18. st. 3. PZ-a
kad je prekršaj počinio pod djelovanjem prijetnje iz čl. 20. st. 2. PZ-a	za pomaganje u prekršaju počinitelj se može blaže kazniti – čl. 24. st. 1. PZ-a
kad ga posljedice prekršaja tako pogađaju da je njegovo kažnjavanje nepotrebno radi ostvarenja svrhe kažnjavanja	počinitelj koji je u vrijeme počinjenja prekršaja bio u znatnoj mjeri smanjeno ubrojiv može se blaže kazniti ako znatna mjera smanjene ubrojivosti nije samoskrivljena – čl. 26. st. 3. PZ-a
kad je platio ili ispunio propisanu obvezu zbog čijeg je neplaćanja, odnosno neispunjenja pokrenut prekršajni postupak.	ako je zabluda o protupravnosti prekršaja bila otklonjiva, počinitelj se za počinjeni prekršaj može blaže kazniti – čl. 29. st. 2. PZ-a.

Iz tablice 4 razvidno je da se olakotne okolnosti zbog kojih prekršajni sud može izreći blažu novčanu kaznu od propisane za određeni prekršaj (vezano uz sklapanje sporazuma) razlikuju od olakotnih okolnosti zbog kojih prekršajni sud može osloboditi počinitelja kazne (vezano uz oportunitet), osim u dva slučaja kada su te olakotne okolnosti identične: ako se počinitelj pomirio s oštećenim i ako mu je nadoknadio štetu prouzročenu prekršajem.

Kada su olakotne okolnosti identične – počinitelj je priznao prekršaj, pomirio se s oštećenim te mu je nadoknadio štetu prouzročenu prekršajem – policija će primijeniti oportunitet (neće pokrenuti prekršajni postupak) ako je utvrđeno da nije bilo otegotnih okolnosti zbog kojih bi počinitelja prekršaja trebalo kazniti novčanom kaznom. Policija će odabrati sklapanje sporazuma onda kada su osim navedenih olakotnih okolnosti utvrđene i određene otegotne okolnosti, zbog kojih je počinitelja prekršaja potrebno novčano kazniti, primjerice ako je počinitelj iz negativnih motiva namjerno počinio prekršaj.

3. ZAKLJUČAK

U članku su do provedbene razine elaborirane pravne situacije vezane za neke slučajeve primjene oportuniteta kao načina procesuiranja prekršaja, koji su zaživjeli u policijskoj praksi PU zagrebačke.

Opisani su i potencijalni slučajevi primjene oportuniteta kada je počinitelj prekršaj počinio u krajnjoj nuždi iz čl. 19. st. 2. PZ-a, pod djelovanjem sile iz čl. 20. st. 2. PZ-a te kad je prekršaj počinio pod djelovanjem prijetnje iz čl. 20. st. 2. Prekršajnog zakona. Naime, autorima nisu poznati slučajevi primjene oportuniteta u PU zagrebačkoj u prekršajima učinjenima u krajnjoj nuždi, zbog sile i prijetnje, pa je ovaj članak pokušaj da se stvari pokrenu u tom smjeru, naravno kada su za to ispunjeni zakonski uvjeti.

S obzirom na to da PU zagrebačka ima relativno malen broj sklopljenih sporazuma o sankciji s počiniteljem prekršaja na godišnjoj razini, članak je također pokušaj da se policijskim službenicima pojasni situacija za primjenu tog instituta, kako bi u većoj mjeri zaživio u praksi onda kada su za to ispunjeni zakonski uvjeti.

LITERATURA

1. Aviani, D. (2013). *Prekršajno pravo*. Split. http://www.pravst.unist.hr/dokumenti/dokpdf_prekršajno_pravo_2013.pdf
2. Bonačić, M., Rašo, M. *Obilježja prekršajnog prava i sudovanja, aktualna pitanja i prioriteta...* Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu. Zagreb, vol. 19, broj 2/2012.
3. Bukovac Puvača, M. *Deset godina nove koncepcije neimovinske štete*. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 36, br. 1/2015.
4. Bukovac Puvača, M. (1991). *Sive zone izvanugovorne odgovornosti – područja moguće primjene*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci.
5. Ćurković, M. *Odgovornost vlasnika psa*. <https://burza.com.hr/portal/odgovornost-vlasnika-psa/179>
6. Filipović, H. *Policijski službenici kao žrtve prekršaja omalovažavanja i vrijeđanja policijskih službenika*. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu. Zagreb, vol. 22, broj 1/2015.
7. Garačić, A. *Zahvati suda u činjenični opis optužbe*. file:///C:/Users/korisnik/Desktop/načini%20procesuiranja%20prekršaja/skripte%20i%20članci/identitet%20optužnice/AGaracic-Zahvati_suda_u_cinjenicni_opis_optuz.PDF
8. Horvatić, Ž., Novoselec, P. (1999). *Kazneno pravo: opći dio*. MUP RH, Zagreb.
9. Markov, Ž. (2016). *Ukidanje prvostupanjskih presuda zbog djela prekršaja iz Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji*. Policijska i sigurnost broj 4/16. Zagreb.
10. Nikšić, S. *Zakon o sprječavanju nereda na sportskim natjecanjima – Obrazovni materijal za Pravosudnu akademiju* <http://pak.hr/cke/obrazovni%20materijali/Zakon%20o%20sprje%C4%8Davanju%20nereda%20na%20sportskim%20natjecanjima,%20priuru%C4%8Dnik%20za%20polaznike.pdf>
11. Pavlović, Š. (2006). *Beznačajno kazneno djelo, nužna obrana i krajnja nužda u hrvatskom kaznenom pravu*. Organizator, Zagreb.
12. Rašo, M. *Aktualna pitanja u primjeni Prekršajnog zakona*. III. specijalističko savjetovanje: Primjena Prekršajnog zakona i ostalih propisa s područja prekršajnog prava u Republici Hrvatskoj. https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Zbornik_s_III_specijalistickog_savjetovanja.pdf
13. Škorić, M., Rittossa, D. *Nova kaznena djela nasilja u Kaznenom zakonu*. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu. Zagreb, vol. 22, broj 2/2015.
14. Veić, P. (2013). *Prekršajni zakon*. Dušević i Kršovnik d.o.o. Rijeka.

15. Vujanović, S. (2009). *Aktualna pitanja prekršajnog izvršnog prava*. Zbornik radova s III. specijalističkog savjetovanja: Primjena Prekršajnog zakona i ostalih propisa s područja prekršajnog prava u Republici Hrvatskoj, Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu.

Pravni izvori

1. *Kazneni zakon*. NN 125/11., 144/12., 56/15., 61/15.
2. *Prekršajni zakon*. NN 107/07., 39/13., 157/13., 110/15., 70/17.
3. *Zakon o policijskim poslovima i ovlastima*. NN 76/09., 92/14.
4. *Zakon o eksplozivnim tvarima*. NN 63/07., 146/08., 59/12.
5. *Zakon o javnom okupljanju*. NN 128/99., 90/05., 139/05., 150/05., 82/11., 78/12.
6. *Zakon o prebivalištu*. NN 144/12., 158/13.
7. *Zakon o sigurnosti prometa na cestama*. NN 67/08., 48/10., 74/11., 80/13., 158/13., 92/14., 64/15.
8. *Zakon o zaštiti prirode*. NN 80/13.
9. *Zakon o suzbijanju opojnih droga*. NN 107/01., 87/02., 163/03., 141/04., 40/07., 149/09., 84/11., 80/13.
10. *Pravilnik o izdavanju pisanog ili izricanju usmenog upozorenja*. Narodne novine, broj 25/08. i 50/09.
11. *Pravilnik o opasnim psima*. NN 117/08.
12. *Pravilnik o načinu postupanja s predmetima oduzetima u prekršajnim postupcima, koji su postali vlasništvo Republike Hrvatske*. NN 38/14., 60/14.
13. *Odluka o uvjetima i načinu držanja kućnih ljubimaca i načinu postupanja s napuštenim i izgubljenim životinjama grada Zagreba*. Službeni glasnik grada Zagreba, br. 22, od 26. listopada 2015.
14. Odluka Visokog prekršajnog suda Pž – 3221/15, od 6. travnja 2016.
15. Uputa Ravnateljstva policije broj: 511-01-51/7-32664/34-2013, od 30. prosinca 2015.
16. Uputa Uprave policije broj: 511-01-53-46256/1-13, od 8. srpnja 2013.
17. Uputa PU zagrebačke broj: 511-19-04/2-20-1/3-16, od 29. siječnja 2016.

Summary

Željko Mršić, Davor Posilović, Marijan Šantek

Processing Misdemeanours by Application of the Principle of Opportunity and Sentence Bargaining Between Police and Misdemeanour Perpetrators

The article contains some cases of application of the principle of opportunity and an analysis of the sentence bargaining between the authorized complainant and the perpetrator of the misdemeanour. Certain facts are considered which influence the application of different types of opportunity as a way of processing misdemeanours that do not initiate a misdemeanour proceedings. Also the facts which influence the sentence bargaining as a way to process misdemeanours that initiate misdemeanour proceedings are analysed. The rules and mitigating circumstances for reducing the fine are explained and examples of situations are selected for the choice among the opportunity, sentence bargaining, fixed penalty notice and the indictment.

Key words: opportunity, bargaining, extreme necessity, force, threat.